

Motion till riksdagen 2008/09:Ub335

av **Carina Hägg (s)**

Konfessionella skolor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om friskolor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att eventuella ekonomiska vinster ska återinvesteras i skolverksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kommunernas planeringsförutsättningar.

Motivering

I svenska skolans historia hittar vi klosterskolor. Vi hittar också privat undervisning hos adeln och på större gods för de egna barnen, eller endast pojkar. Den sköttes av guvernanter. I slutet av 1600-talet fanns redan en lagstadgad folkundervisning i Sverige. Det var kyrkans uppgift att undervisa församlingen i kristendomskunskap vilket skedde genom husförhör och konfirmationsundervisning. År 1723 ålades föräldrarna att lära barnen "läsa bok" och 1842 antogs folkskolestadgan om att barn skulle få en allmän folkskola. Stadgan angav att varje socken och varje stadsförsamling skulle ha minst en skola med behörig lärare. Barnen gick sex år i skolan och för de flesta var det omöjligt att låta barnen fortsätta till högre utbildning. År 1870 fick kvinnor rätt att avlägga studentexamen och att studera vid medicinsk fakultet. Riksdagen beslöt 1950 om enhetsskola och 1962 infördes grundskolan. Alla barn skulle få samma möjlighet oberoende av bostadsort och ekonomisk och social status.

Konflikter och skiljaktigheter om vad som är att betrakta som de viktigaste värdena inom skolans område har förekommit under skolhistorien, om än i varierade styrka. Det är därför möjligt att finna en mängd historiska paralleller till den dagsaktuella debatten om att val i skolan blir val att välja bort socioekonomiska grupper från den egna skolan. Valfrihet blir ett negativt val.

Fel! Okänt namn på

Vi har debatten om konfessionella skolor och om religiöst influerade inslag i skolans undervisning och miljö. Jag tror att vi i dag har en del att lära av historien. Mycket av debatten är sig lik, men en skillnad är att fokus förflyttats från kristna frikyrkor till islam och slutna kristna grupper.

De frikyrkligas strävan efter att slippa en statskyrkligt konfessionell påverkan i skolan är av tidigt datum. Baptisterna t.ex. motsatte sig redan i början av seklet den syn på dopet och nattvarden som lärdes ut i den svenska folkskolan. Vidare motsatte sig de frireligiösa det omfattande katekespluggandet. Barn till ”främmande trosbekännare” hade från 1873 rätt till befrielse från religionsundervisningen, men barn som kom från frireligiösa eller ateistiska hem omfattades inte av denna befrielse rätt. Till 1903 års riksdag inkom några motioner som, ur olika synvinklar, kritiserade katekesundervisningen och det faktum att föräldrarna som omfattade en ”annan kristen läruppfattning” än den som lärdes ut i skolorna inte hade rätt att för sina barn erhålla befrielse från katekesundervisningen.

År 1919 beslutade riksdagen om en reformerad undervisningsplan som innebar förändringar för kristendomsundervisningen. Vissa delar av den gamla katekesundervisningen försvann, och undervisningen fick inte längre vara lika konfessionellt betonad. Ledstjärnor för religionsundervisningen blev nu saktighet och objektivitet. Fortfarande var det dock uteslutande kristendom som lärdes ut. De frikyrkliga, som varit drivande för förändring i religionsundervisningen, var inte helt och hållet positiva till 1919 års nya undervisningsplan. Man var visserligen tacksam för att katekesundervisningen försvunnit, men oroade sig i stället för att en ny ”ytlighet” skulle göra sig gällande i skolorna efter det att den statskyrkliga dominansen tonats ned. Representanter för de frikyrkliga befarade att den nya ”rationalistiska tendensen” skulle innebära att skolan i stället blev propagandaanstalt för förnekelsen.

Under 1940–1946 arbetade en skolutredning under Gösta Bagge. Utredningen förespråkade en återgång till en konfessionellt inriktad kristendomsundervisning i den svenska skolan.

År 1946 tillsattes ytterligare en parlamentarisk utredning för att arbeta med frågan om det svenska skolväsendets reformering. På grundval av den utredningen kunde riksdagen 1950 besluta om att en obligatorisk enhetsskola successivt skulle ersätta den gamla folk- och realskolan. År 1962, efter ett antal års försöksverksamhet, beslutade riksdagen om den obligatoriska skolan som vi har i dag och som gavs namnet ”grundskola”. Ämnet religionskunskap fick genom detta beslut samma officiella ställning och inriktning som övriga orienteringsämnen. Därmed var den princip fastställd som fortfarande gäller att skolan ska vara konfessionellt neutral.

Trots att idén om en konfessionslös skola fick genomslag redan 1919, fanns det under lång tid kvar vissa inslag av konfessionell art. Ett exempel är morgonbönen som kanske fortfarande lever kvar. Åsikterna gick isär i debatten under 1940–1960-talen huruvida morgonbönen var att betrakta som en otillbörlig handling i en konfessionslös skola, eller en fin tradition som man borde värna om. Parallellen kan göras med den nu aktuella debatten om skolavslutning i kyrkor, med inslag av psalmsång eller bön. Från min egen skoltid i slutet av 1960-talet minns jag skolkamrater som för sina föräldrar

inte fick delta i sexualundervisning eller dansa i gymnastiken. Med diskussioner och respekt för varandra kunde man lösa dessa frågor.

Även vad gäller debatten för och emot enhetsskolan respektive fristående skolor kan paralleller göras mellan olika tidsperioder. Idén med enhetsskola var att motverka ett splittrat utbildningssystem för att i stället sträva mot likvärdig och enhetlig utbildning tillgänglig för alla. Statligt stöd till enskilda eller privata skolor har därför, fram till friskolereformen på 1990-talet, utdelats med stor restriktivitet. Att en skola har konfessionell inriktning har inte utgjort något särskilt skäl för att få statsbidrag. De nya reglerna för fristående skolor som infördes 1992 innebar dock en explosionsartad utveckling av fristående skolor. Fristående skolor med konfessionell inriktning tillhörde de skolor som ökade mest.

Det är viktigt att alla skolor oavsett huvudman ska vara öppna för alla elever och ha samma rättigheter och skyldigheter. Det viktigaste är inte skolans driftsformer och huvudmannaskap – utan elevens rätt till en skola med bra kvalitet. Elever och föräldrar ska ha rätt till en allsidig och saklig information som ger en rättvis jämförelse mellan skolor. Alla skolor ska verka under samma skollag, hålla samma höga kvalitet och följa samma nationella läroplan, kursplan och betygssystem. Därför behövs en förnyelse av friskolesystemet. Ett nytt system måste uppfylla tre bärande element; friskolorna måste kunna starta och verka på samma villkor som kommunala skolor, föräldrar och elever måste ha rätt att välja mellan olika alternativ och politiken, nationellt och/eller kommunalt måste kunna påverka så att resurser inte slösas bort på överetablering – de ska gå till bättre undervisning. Avarterna i dagens system måste bort. Tydligare regler behövs omgående för att begränsa kommunernas möjlighet att sälja ut kommunala skolor, som reglerar friskolors skyldighet att återinvestera vinst i skolverksamheten, och som slår fast att all undervisning ska vila på vetenskaplig grund och vara icke-konfessionell.

Plymouthbrödernas friskola i Halland som har uppmärksammats i debatten är ett tydligt exempel på hur religiösa samfund kan använda friskolor till att isolera ungdomar från omvärlden. Enligt Plymouthbröderna är kvinnan underställd mannen och flickor förnekas högre utbildning.

Isolering av olika grad kan även drabba flickor från olika religiösa inriktningar. Särskilt oroväckande är till exempel när invandrarflickor placeras i vissa religiösa friskolor. I grunden handlar det om att undanhålla barnen information om andra livsåskådningar och att uppfostra eleverna utan en värdegrund i en jämställd och demokratisk skola och samhälle. Exempel på såväl undervisning i som avsaknad av ämnet samliv och sexualkunskap, med frågor om abort, homosexuella, sexualiteten och äktenskapet samt preventivmedel är talande.

Alla barn måste ha rätt till en bra skola med hög kvalitet, hög lärartäthet och goda läromedel. En del barn behöver extra stöd i undervisningen för att ges samma möjligheter och samma förutsättningar som andra, och det kräver mer resurser. Det handlar om varje individs utveckling men också om samhällets utveckling. Men det kräver också att vi hushållar med de skattemedel som avsätts för grundskola och gymnasieskola. Stora ekonomiska vinster dras ur skolan till ägarna i stället för att återinvesteras inom skolans verksamhet.

Fel! Okänt namn på

Planeringsförutsättningarna för kommunen försvåras. Det är inte ovanligt att lärartätheten är lägre jämfört med den kommunala skolor och enligt rapporter är även behörigheten hos lärarkåren i den fristående skolan betydligt lägre än hos den kommunala skolan.

Många hävdar valfrihetsargumentet som grund för lättnader att få etablera en fristående skola men samtidigt värnar man inte om att elever och föräldrar ska kunna välja den offentliga skolan. Enligt det regelverk som gäller för fristående skolor är man inte heller tvungen att ta emot elever som kräver alltför mycket stöd i undervisningen eller har svårigheter på grund av sociala problem. Skolor kan välja bort dessa elever som kräver extra stöd i undervisningen eller har svårigheter på grund av sociala problem. Vi ser nu resultatet av den skolpolitik som fördes av skolminister Beatrice Ask, och vi ser nu förslag om hur den moderatledda regeringen vill fortsätta använda skolan för att dela upp elever ytterligare och därmed minska sammanhållningen i vårt samhälle.

Den svenska skolan var en sammanhållen skola som skulle ge likvärdig utbildning till alla barn och ungdomar. Barn börjar skolan med skilda sociala och kulturella förutsättningar. Det går inte att överskatta betydelsen av att barn och ungdomar med olika erfarenheter, kulturer, bakgrund och social tillhörighet tillbringar tid tillsammans med varandra under skoltid. I ett öppet demokratiskt samhälle är empati, inlevelse i andras situation, förmåga att se med andras ögon osv. avgörande värden. Sådana värden utvecklas bäst om de kan grundläggas tidigt i en ömsesidig kommunikation mellan skolkamrater. Beslut inom skolpolitikens område bör granskas utifrån feministisk analys liksom de uppföljningar som görs.

Stockholm den 2 oktober 2008

Carina Hägg (s)